

■ SADRŽAJ

PREDGOVOR	7
UVOD	9

I OSNOVNI POJMOVI PRAVNOG SISTEMA 11

1. Pojam sistema uopšte	11
2. Principi pravnog sistema	13
2.1. Princip koherentnosti pravnog sistema	13
2.2. Princip potpunosti	14
2.3. Princip određenosti	16
3. Elementi pravnog sistema	17
3.1. Pravna ustanova ili institucija	17
3.2. Grane prava	18
4. Grupe ili oblasti prava	18
4.1. Javno i privatno pravo	18
4.2. Materijalno i formalno pravo	19
4.3. Unutrašnje i međunarodno pravo	20
4.4. Državno i autonomno pravo	22
5. Glavni pravni sistemi danas	24

II O DRŽAVI I DRŽAVNOJ VLASTI. 29

1. Opšti pristup	29
1.1. Teorija egzistencijalne nužnosti	30
1.2. Ideja „božije države“	30
1.3. Teorija volje	31
1.4. Teorija društvenog ugovora	31
1.5. Teorija podele rada	32
1.6. Sociološke teorije	33
2. OBLICI VLADAVINE	34
2.1. Pojam državnog poglavara	34
2.2. Monarhija	35
2.2.1. Pojam monarhije	35
2.2.2. Vrste monarhije	37
2.3. Republika	38
2.3.1. Pojam republike	38
2.3.2. Vrste republika	39
3. OBLICI POLITIČKOG PORETKA	41
3.1. Demokratija	42
3.1.1. Opšti pristup	42
3.1.2. Klasične teorije o demokratiji	47

3.1.3. Naša pravna teorija o demokratiji	48
3.1.4. Shvatanje demokratije u nerazvijenijim i bivšim socijalističkim zemljama	52
3.1.5. Savremeni oblici demokratije	53
3.1.6. Savremena demokratija – pokušaj sinteze	59
3.1.7. Nedostaci i slabosti demokratije	61
3.1.8. Demokratija i vladavina prava – pravna država	62
3.2. Autokratija	67
3.2.1. Pojam autokratije	67
3.2.2. Vrste autokratskih poredaka	68
4. OBLICI DRŽAVNOG UREĐENJA	73
4.1. Konfederacija i federacija	74
4.1.1. Konfederacija (savez država)	76
4.1.2. Federacija (savezna država)	81
4.2. Unitarna (jednostavna, prosta) država	87
4.2.1. Centralizacija i decentralizacija	88
4.2.2. Regionalna država	89
5. OBLICI DRŽAVNE VLASTI	91
5.1. Pojam oblika državne vlasti	91
5.2. Zakonodavstvo, uprava i sudstvo	91
5.3. Dva oblika državne vlasti	95
5.3.1. Podela vlasti	97
5.3.2. Jedinstvo vlasti	100
5.4. Tri konkretna oblika državne vlasti	103
5.4.1. Predsednički sistem	104
5.4.2. Parlamentarni sistem	105
5.4.3. Konventski (skupštinski) sistem	107

III PRAVO109

1. OPŠTI PRISTUP	109
2. Pojam prava	110
2.1. Normativistička teorija	111
2.2. Sociološki pravac	111
2.3. Prirodno-pravne doktrine (značaj društvenih vrednosti)	112
3. DRUŠTVENE – PRAVNE NORME	113
3.1. Društvena norma	113
3.1.1. Pojam društvene norme	113
3.1.2. Vrste društvenih normi i tehnička pravila	115
3.2. Pravna norma	116
3.2.1. Pojam pravne norme	116
3.2.2. Teorijska stanovišta o pravnoj normi	117
3.3. Struktura pravne norme	122
3.3.1. Opšte napomene	122

3.3.2. Hipoteza dispozicije	123
3.3.3. Dispozicija	124
3.3.3.1. Pojam dispozicije	124
3.3.3.2. Vrste dispozicije	124
3.3.4. Hipoteza sankcije	127
3.3.5. Sankcije	128
3.3.5.1. Pojam sankcije	128
3.3.5.2. Vrste sankcija	131
3.4. Društvena funkcija pravnih normi	131
3.5. Odnos između društvenih i pravnih normi	135
3.6. Kriterijumi klasifikacije pravnih normi	137
3.6.1. Obim (i krug) subjekata na koje se norma primenjuje	138
3.6.2. Step en određenosti i karakter zapovesti	138
3.6.3. Ispunjenost uslova za primenu pravne norme	139
3.6.4. Obim (i broj) slučajeva na koje se pravna norma odnosi	139
3.6.5. Predmet regulisanja pravne norme	139
3.6.6. Intenzitet pravne snage pravne norme	140
3.6.7. Primarne i sekundarne pravne norme	140
3.6.8. Adresanti stvaranja pravne norme	142
3.6.9. Pravac delovanja pravnih normi	142
4. Pravni pluralizam, statualizam i antistatualizam	143
4.1. Pravni pluralizam – ideja i pojam	143
4.2. Pravni pluralizam u evropskoj teoriji i sociologiji prava	145
4.3. Pravni pluralizam u američkoj sociologiji i antropologiji prava	149
4.4. Savremena shvatanja o pravnom pluralizmu	152
4.5. Pravni pluralizam i (samo)ograničenje države	155
4.7.6. Etatiistička koncepcija pravnog pluralizma	157
5. PRAVNI AKT	158
5.1. Pojam pravnog akta	158
5.2. Forma i sadržina pravnog akta	160
5.3. Hijerarhija pravnih akata	161
5.4. Izvori prava (pravnih akata)	165
5.4.1. Osnovne napomene	165
5.4.2. Materijalni izvor prava	169
5.4.3. Formalni izvor prava	169
5.4.1.1. Ustav (konstitucija)	170
5.5. Pojedinačni pravni akti	180
5.5.1. Pojam	180
5.5.2. Vrste pojedinačnih pravnih akata	180
5.6. Važenje, pravednost i delotvornost pravnih akata	184
5.7. Zakonitost pravnih akata	187
6. PRAVNI ODNOS	189

6.1. Pojam pravnog odnosa	189
6.2. Struktura (statika) pravnog odnosa	191
6.2.1. Teorijska stanovišta o strukturi pravnog odnosa	191
6.2.2. Pravni subjekt	193
6.2.2.1. Pojam pravne ličnosti i pravnog subjekta	193
6.2.2.2. Vrste pravnih subjekata	194
6.2.3. Pravni objekt	200
6.2.4. Subjektivno pravo	201
6.2.4.1. Pojam subjektivnog prava	201
6.2.4.2. Teorije o prirodi subjektivnog prava	202
6.2.4.3. Vrste subjektivnih prava	204
6.2.4.4. Načini i sredstva ostvarivanja subjektivnih prava	205
6.2.4.5. Zloupotreba subjektivnih prava	208
6.2.5. Pravna obaveza	211
6.2.5.1. Pojam pravne obaveze	211
6.2.5.2. Vrste pravnih obaveza	212
6.3. Dinamika pravnih odnosa	212
6.3.1. Pojam pravne činjenice	212
6.3.2. Vrste pravnih činjenica	213
6.3.2.2. Pravo i prostor	215
6.3.2.3. Pravne pretpostavke i fikcije („Pravne figure“)	216
7. TUMAČENJE PRAVA – PRAVNA HERMENEUTIKA	217
7.1. Opšti pristup	217
7.2. Subjekti tumačenja	220
7.3. Metodi, sredstva i oblici tumačenja prava	221
7.4. Vrste tumačenja	221
7.4.1. Jezičko tumačenje prava	221
7.4.2. Ciljno (teleološko) tumačenje	222
7.4.3. Sistematsko tumačenje	223
7.4.4. Istorijsko tumačenje	224
7.4.5. Logičko tumačenje prava	224
Osnovne napomene	224
Problemi logičkog tumačenja	225
7.4.5.1. Oblici logičkog tumačenja	226
7.4.6. Doslovno, prošireno i suženo tumačenje	227
7.4.7. Subjektivno i objektivno tumačenje	228
7.4.8. Statičko i evolucionističko tumačenje prava	228
7.4.9. Drugi oblici tumačenja	229
7.4.9.1. Vezano tumačenje	229
7.4.9.2. Slobodno tumačenje	229
7.4.9.3. Apstraktno tumačenje	229
LITERATURA	231